

Faktablad nr 21, kod: BALSE-021; ANSSE-021 Namn: ÅPH 21, Havs- och vattenmyndigheten

Åtgärd att stödja initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden.

Motivering Marint skräp i havet och längs med kusten är ett miljöproblem som leder till lidande för djur och som får socio-ekonomiska konsekvenser. För att komma tillrätta med marint skräp behöver tillförseln av skräp till marina miljöer stoppas men det skräp som finns i de marina miljöerna (inklusive kusten) behöver också avlägsnas i den mån det är möjligt. Bohuskustens geografiska läge och omgivande strömmar medför att denna kust årligen drabbas av stora mängder ilandflutet skräp från internationella källor, vilka är svåra för Sverige att åtgärda på nationell nivå. Stådsinsatser längs med kusten är effektiva samt relativt enkla och billiga jämfört med att avlägsna marint skräp från vattenkolumnen eller havsbotten. Genom att stödja initiativ som bidrar till att individer eller aktörer kan ta på sig ansvaret för att hålla en kustremsa ren från marint skräp ökar möjligheten att följa miljö kvalitetsnorm D.4.

Miljö kvalitetsnorm D.4 (HVMFS 2012:18, bilaga 3)

Genomförande Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret.

Fortsatt medfinansiering till projektet Ren och Attraktiv Kusts operativa arbete och dess arbete med att utveckla långsiktiga lösningar samt fortsatt stöd till Håll Sverige Rents opinionsbildande arbete och främjande av frivilliga stådsinsatser.

Kommunen ansvarar för renhållningen på gator, torg, parker och andra allmänna platser som är redovisade i detaljplan och som kommunen är huvudman för (2 § gatuhållningslagen). Enligt 4 § gatuhållningslagen kan kommunen också vara skyldig att städa stranden om det är en plats där allmänheten får färdas fritt och om det är skäligt med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt (Naturvårdsverket 2013b).

Ren och Attraktiv Kust i Bohuslän är ett samarbetsprojekt bestående av 11 kustkommuner som arbetar mot marint skräp genom förebyggande och operativa insatser. Ren och Attraktiv Kust i Bohuslän kan ta tillvara och leda insatser som organisationer och andra grupper (ideella och kommersiella) erbjuder sig att genomföra för att få ett hav och en kust utan ilandflutet marint skräp. Bland annat har man utvecklat en digital plattform/GIS-karta för att underlätta stådsinsatser. Den visar var kommunen behöver hämta det insamlade avfallet samt ger ökad kunskap om hur mycket och vad som samlas in (www.renkust.se).

Projektet Clean Up Kust i regi av Håll Sverige Rent manifesterar mot den marina nedskräpningen genom att tillsammans plocka skräp på stränder och dokumentera det. En ambition, förutom att väcka opinion, är att uppmantra alla som vill (privatpersoner, föreningar, kommuner med flera) att engagera sig för en skräpfri kust, året runt.

När ska genomförandet starta och sluta: projektbaserat arbete, på basis av ansökningar.

För att åtgärden ska bli verkningfull behöver resurser avsättas och rätt aktörer integreras i arbetet.

Lagstiftning/regelverk

Ansvaret för renhållning av allmän plats exempelvis stränder finns reglerat i lagen (SFS 1998:814) med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning (den så kallade gatuhållningslagen). Bestämmelsen i 4 § gatuhållningslagen ger uttryck för kommunens allmänna renhållningsskyldighet inom kommunens geografiska område. Havs- och vattenmyndigheten anser att bestämmelsen även omfattar renhållning som har ett miljöskyddssyfte, såsom städning av stränder för att skydda miljön. Detta framgår inte klart av dagens bestämmelse, vilken tycks utgå från hälsoskydds- och trivselaspekter. Bestämmelsen härstammar från den kommunala renhållningslagen från 1970 och den efterföljande renhållningslagen (1979:596) vilka tillkom i en tid då miljöhänsyn inte prioriterades lika högt som idag. Havs- och vattenmyndigheten anser därför att det finns ett behov av att förtydliga 4 § gatuhållningslagen så att bestämmelsen motsvarar dagens behov av att inkludera rena miljöhänsyn i kommunernas renhållningsskyldighet. När den kommunala renhållningslagen tillkom i början på 1970-talet förutsattes att kommunernas kostnader skulle bli små och att staten genom information och kampanjer skulle minska nedskräpningen och därmed också kommunernas kostnader. Men mängderna ilandflutet skräp har ökat och förändrats, från mer naturliga material till framförallt plastföremål och informationskampanjer på nationell nivå bidrar i liten grad till minskade mängder ilandflutet skräp då största delen av detta skräp kommer från andra håll (Svärd, B 2013b).

Miljömål	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Bakgrund	<p>Nedskräpade miljöer har länge betraktats som ett estetiskt trivselproblem istället för det problem som det utgör ur miljö- och säkerhetssynpunkt.</p> <p>Många kustkommuner längs sträckan Strömstad till Simrishamn anser att marint skräp är ett problem, men det är främst kommunerna i norra Bohuslän som uppger att de har mycket stora problem med skräp på stränder. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket bedömer att det finns ett behov av att undersöka olika alternativa finanseringsformer för omhändertagande av marint skräp på stränder (Naturvårdsverket 2013).</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten har lämnat stöd till projekt såsom Ren och Attraktiv Kust i Bohuslän (www.renkust.se) och Clean Up Kust (www.hsr.se), projekten bidrar på olika sätt till att utveckla långsiktiga lösningar för en strandstädning som det finns fortsatt behov av men inte avsatta resurser.</p>
Geografisk omfattning	Lokalt, främst kustzon. Främst Bohuskusten (Skagerrak). Bohuskustens geografiska läge och omgivande strömmar medför att denna kust årligen drabbas av stora mängder (ca 4000-8000 m3) ilandflutet skräp från havet, och därmed anses vara värst drabbad i Sverige. Stränderna i Bohuslän är på grund av sin topografi ofta svårstädade. Detta gör att strandstädningen längs med Bohuskusten blir väsentligt mer kostsam för dessa kommuner än på andra håll i Sverige (Naturvårdsverket 2013b).
Koordinering EU-direktiv	I EU kommissionens tidigare meddelande om cirkulär ekonomi, (COM 2014) föreslogs ett mål för att minska den marina nedskräpningen med 30 procent fram till 2020 för de tio vanligaste skräpföremålen som hittas på stränderna samt för fiskeutrustning som hittats till havs. Den nya EU-kommission som tillträdde efter EU-valet 2014 drog tillbaka de lagstiftningsförslag som ingick i paketet om cirkulär ekonomi och ska återkomma med nya förslag i slutet av 2015.
Regional koordinering	Ospar (Nordostatlanten) har i juni 2014 beslutat om en regional aktionsplan mot marint skräp i Nordostatlanten, i denna plan lyfts i åtgärd 80-82 behovet av nationella strandstädardagar, att främja frivilliga insatser för att hålla en kustrensarens och opinionsbildande insatser till allmänheten kring problemen med marint skräp. Helcom (Östersjön) har i mars 2015 antagit en regional aktionsplan mot marint skräp. Liknande åtgärder finnas med även i denna plan.
Bieffekter	Minskar risken för att ilandflutet skräp förs ut till haven igen och att stort skräp fragmenteras till mindre. Minskar risken för att betande boskap och andra djur längs med kusten skadas. En kuststräcka utan skräp kan bidra till ökad turism och ökade rekreativvärden.
Samhällsekonomiska konsekvenser	Kostnads-nyttanalyser och kostnadseffektivitet har analyserats, se kapitlet Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogrammet